

Музей  
Івана Манжурн  
в Рубанівському



2017

Музей Івана Манжури в Рубанівському. -  
Дніпро. Літограф. 2017 - 44 стор. Іл.

Біліє хатка - музей біля храму Святої Покрови,  
світлішає на душі, просторішає. Жив-був такий  
поет-казкар – Іван Манжура...

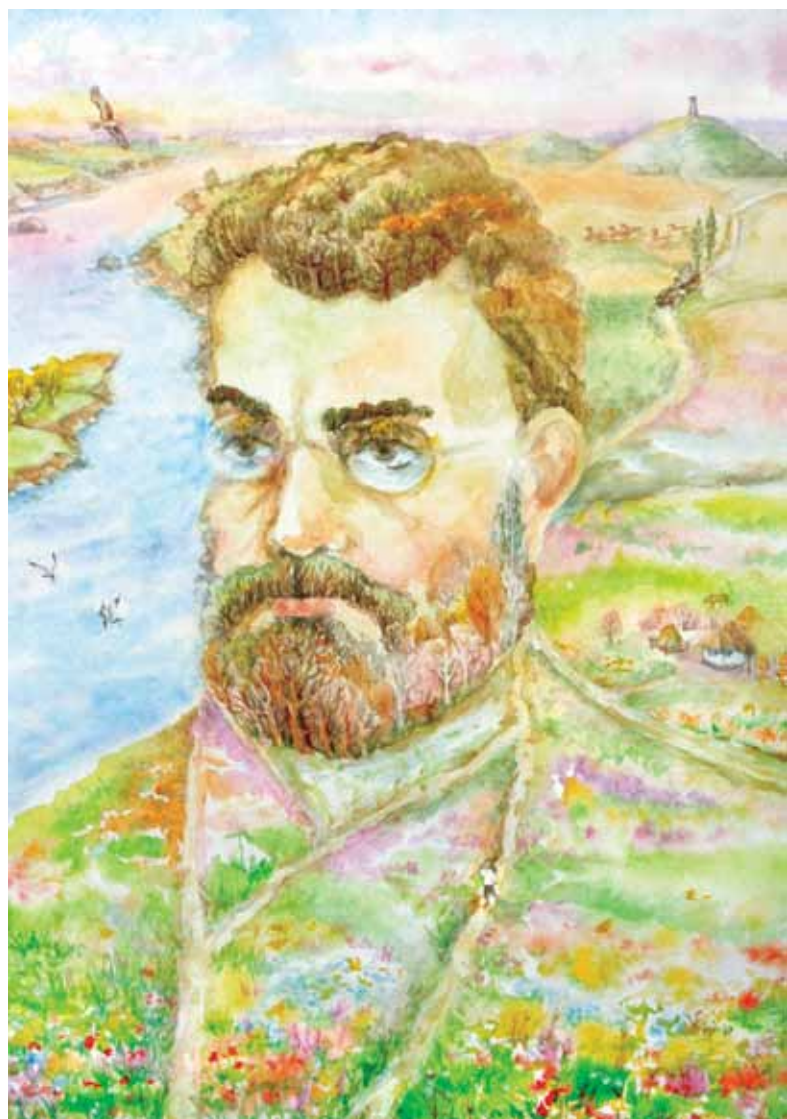
**Рубанівський історико-культурний заповідник  
навколо Храму Покрови**

**2017  
Дніпро  
Рубанівське**

ISBN:

Видавництво “Навіки”  
© Василь Пишний





## Манжура в Рубанівському

*«Я син твій, нене Україно!»*

В історії української фольклористики і літератури Іван Іванович Манжура (1 листопада 1851, Харків - 15 травня 1893, Катеринослав) по праву займає високе, почесне місце. Він поет, казкар, етнограф, фольклорист, перекладач, унікальна, духовнобагата особистість. Також історик і соціолог, професійний збирач гербаріїв флори Наддніпрянщини.

І от 145 років тому молодий дворянин з Харкова Іван Манжура, на запрошення свого товариша по студентству в Харківському ветеринарному інституті, Івана Григоровича Василенка - молодого господаря маєтку, завітав в село Новогригорівка (Рубанівське), звідки і почався його творчий шлях. Йому було лише 20 років, але нелегке мандрівне життя сироти Івана (він рано залишився без матері) встигло накласти на його обличчя відбиток раннього змужніння і повноти зрілості. Та, мабуть, Сам Господь направив його кроки в цей куточок землі саме в той час, коли юнак був на роздоріжжі, коли душа, знесилена довгими мандрівками Україною та баченням



тяжкої долі українського народу, зневаги до рідної мови і культури, несамовито благала чуйної підтримки та розради.

За два роки перебування у Василенків Іван відновив свої сили, зміцнів і ясно зрозумів своє майбутнє. Закохані в рідну мову, рідний край, Григорій, Іван і Катерина Василенки зуміли прищепити цю любов юному поету і благословили його в пошукову путь за скарбами рідного слова, довжиною в 20 років.

Збираючи перлини українського фольклору Наддніпрянщини, Манжура обійшов пішки усі села, хутори і міста південної України і став найбагатшим збирачем усної народної творчості.

Тільки пісень ним було записано більше тисячі! А окрім них в його фольклорну спадщину увійшли сотні казок, легенд, жартів, приказок, прислів'їв і т. інше.

Який же чарівний світ рідної мови розкривають читачеві його власні вірші та казки! Їхня мова співуча, народна, емоційно жива, сповнена тонкого гумору, наскрізь пронизана інтуїтивно-чуттєвим сприйняттям багатогранного прояву оточуючого світу, це певного роду самотній відгук його душі на вражаючий Всесвіт, створений рукою Всевишнього. Відомий літературознавець,

доктор філологічних наук, професор  
Микола Сумцов писав, що після Тараса  
Шевченка Манжура - найкращий поет!

Високу оцінку його творчості дали  
видатні українські вчені, мовознавці.  
Серед них: М. Биков, І. Березовський,  
М. Драгоманов, В. Білиш, О. Потебня.  
Манжура мав звання почесного члена  
Московського і Харківського історико-  
філологічних товариств.

Взагалі, його біографію і творчість в різні  
періоди вивчали більше 20 мовознавців.  
Та жаль, що за життя І. Манжури було  
видруковано лише один фольклорний  
збірник - «Сказки, пословицы и т. п.,  
записанные в Екатеринославской и  
Харьковской губерниях И. И. Манжурой»  
(1890), редактором якого був О. О.  
Потебня. У ньому було вміщено 200  
казок та легенд. І. Франко назвав  
поета «сильним і совісним збирачем  
етнографічних матеріалів».

Мандрівне життя Манжури нагадує  
шлях Г. Сковороди. Така ж спрага до волі,  
до широти простору, така ж поетично -  
філософська душа, така ж жертовність,  
відмова від світських задоволень заради  
духовної мети - ідеї. А для простих людей  
він був і вчителем, і добрим вірним

другом.

Пишаємось, що сучасна Україна знову пізнала Манжуру саме через Рубанівське.

Завдяки наполегливій праці священиків Василя Пишного, Володимира Дерев'янка, Павла Тепіна та підтримки благодійників цієї святої справи - Ігоря Чечеля, Григорія Бондаренка, Володимира Філіпова, Вікторії Перебийніс, Ігоря та Олени Житницьких, родини Стуканів та багатьох інших добродіїв, побачили світ такі твори Івана Манжури: «Трьомсин Богатир», «Лиха Година», «Іван Голик», «Казка про хитрого Лисовина», «Не судьба, а щира правда», «Десь-то-не-десь», «Божа Тростка» та інші. Чудові ілюстрації виконують художники Володимир Єрмаков і Сергій Ковика-Алієв. А ще стало вже доброю традицією святкувати два рази на рік День пам'яті поета; проводяться концерти за участю багатьох славних колективів з різних міст України, цікаві зустрічі із сучасними митцями рідного слова, читання поезій Манжури.

Біліє хатка - музей біля храму, світлішає на душі, просторішає. Жив-був такий поет - Іван Манжура.

Людмила Клименко





*Пам'ятний камінь  
Івану Манжурі у дворі Музею*

## Бути рідним Україні!

Ось вже десять років хата-музей Івана Манжури відчиняє свої двері для тих, хто мріє хоч на якусь щасливу мить зазирнути у своє дитинство.

У цій радісній хатинці під очеретом ця зустріч відбувається. Тут Манжура, який зібрав дорогоцінні перлини українського фольклору, навіки став привітним господарем. У ній він день за днем щедро розсіває український козацький дух доброти і любові.

Тут усе-усе таке знайоме: до болю й на радість. Піч з прасками, доріжки-ряднинки на долівці, ікони в рушниках, різні види старовинного посуду розповідають про життя українців.

І заходять в цю прадідівську, бабусину і батьківську хату дорослі й діти, дивуються і радіють усьому рідному і знайомому. Бо з підсвідомості кожного просто й швидко виринає генетична пам'ять роду, і відразу пробуджується любов до свого, рідного. Прадавня Україна ніби подає живе дихання з усіх куточків цієї оселі.

Тут пахне травами і квітами, дрівцями

з печі, сіном з долівки. Просто, затишно і водночас чарівно, немов у казці. І майже усі відвідувачі вигукують:

- Як тут добре і гарно! От би й нам жити в такій хаті, і більшого щастя не треба, бо воно живе ось тут - у Божій простоті й тиші. Особливо подобається музей дітям, де вони відкривають для себе світ рідної історії і культури.

На столі лежать видання творів Івана Манжури за всі роки існування музею. Це його вірші й казки, із яких життя прадавньої мальовничої України сповна розкривається в усій її красі. Любов не може не палати! А Манжура любив, по-справжньому любив рідну землю: **“Я син Твій, Нене Україно!”**, - писав він. І цю щиру любов до рідної мови передав нам, бо був впевнений, що ми не розгубимо, збагатимо її, а головне - не зрадимо!

Загадкова таємнича особистість Івана Манжури незримо та відчутно із року в рік продовжує прокладати стежини для єднання минулого із сьогоденням, і ми усі стаємо рідними Україні, згадуємо: хто ж ми, ким були і чим займались наші прадіди? І все глибше заглядаємо

собі в душі, помічаємо і прозріваємо, що вони передали нам цілющі паростки пам'яті родового коріння, - такого самобутнього “євшан-зілля”, яке завдяки тобі неодмінно виросте новітнім дровом твого служіння рідній Вітчизні.

Яке це щастя ходити рідними стежками України, вдихати пахощі рідних степів і луків, бути рідним своєму краю навіки, як Іван Манжура - вірний Син України, геній вічноживого, невмирущого Українського Слова!

Людмила Клименко



Біля хати-музею Івана Манжури



Курінь у дворі музею

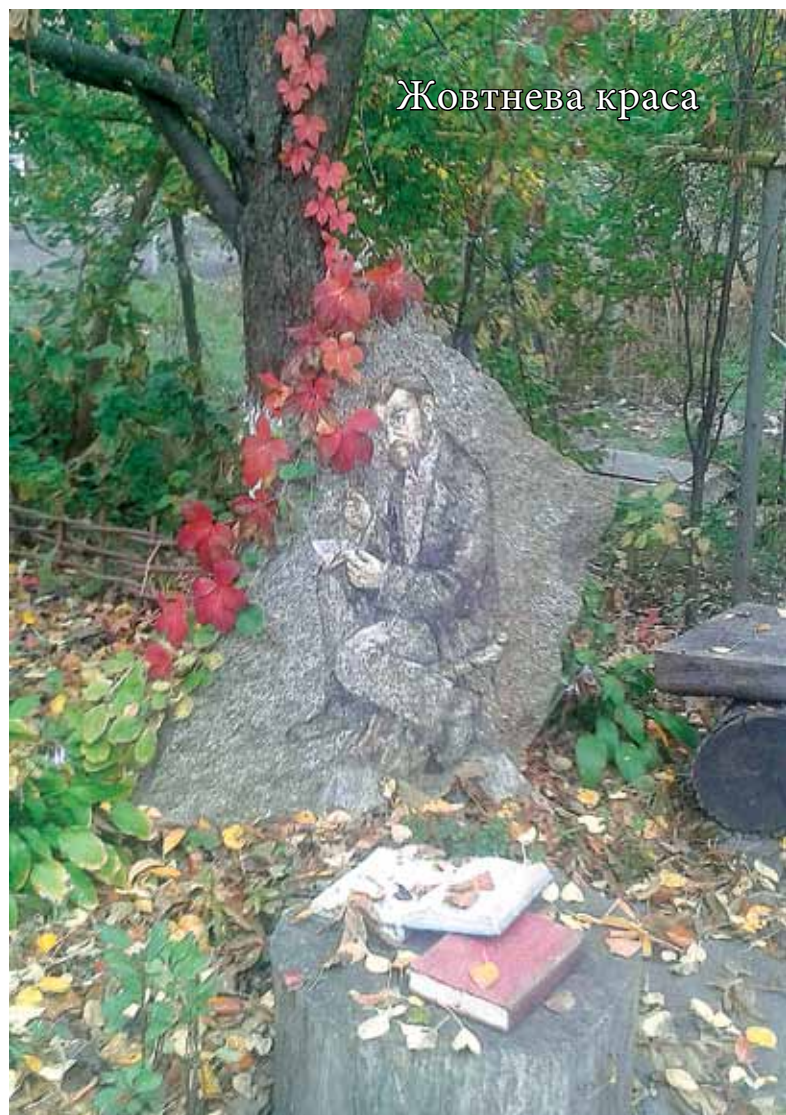


Скіфська баба











Осіннь



Зима



















14 жовтня 2017 - Покров







Вітаємо!





Перше благословення







Перша літургія





Після Тараса Шевченка  
Іван Манжура - найкращий поет!

## Заповіт

Як умру, то поховайте  
Мене на могилі  
Серед степу широкого  
На Україні милій,  
Щоб лани широкополі,  
І Дніпро, і кручі  
Було видно, було чути,  
Як реве ревучий.  
Як понесе з України  
У синєє море  
Кров ворожу... отоді я  
І лани і гори —  
Все покину, і полину  
До самого Бога  
Молитися... а до того  
Я не знаю Бога.  
Поховайте та вставайте,  
Кайдани порвіте  
І вражою злою кров'ю  
Волю окропіте.  
І мене в сем'ї великій,  
В сем'ї вольній, новій,  
Не забудьте пом'янути  
Незлим тихим словом.

## Ренегат

1

Розігрався Дунай  
Та гука на наш край,  
Аж луна у дніпровому гирлі:  
«Гей, розіб'є, Дніпро,  
Турчин скоро шатро  
На старім запорозькому тирлі.

2

Бо звелів падишах,  
Тільки паша в степах,  
На сини твої військо збивати,  
Поведе ж його сам  
Недовірок Гасан,  
Що не раз уже давсь тобі знати.

3

Стережися того  
Ти походу його!  
Цілував він клейноди султанські:  
«Хоч живий не зверну,  
А в іслам поверну, —  
Каже він, — я народ подніпрянський».

4

Розіслав скрізь листи,  
Щоб до його нести

---

*Ренегат* - яничар, зрадник

Усі мали ікони, кадила.  
«Поки, — каже, — моя  
Ще без зброї гуля  
Несказанно страшенная сила.

5

А не то, вороги,  
Виб'ю всіх до ноги,  
У неволю і брати не буду;  
Я із військом своїм  
Налетю, немов грім,  
Не забудете ви і до суду».

6

«Так не дайся ж на сміх,  
На синів-бо твоїх  
Маю певну я, брате, надію,  
Що не тільки себе,  
Захистять і мене;  
Я ж нічого собакам не вдію».

7

Скаламутнів старий,  
Бо він знав, хто такий  
Отак нагло на хрест похвалявся:  
Коло його він зріс,  
Йому службу він ніс,  
Коло його й лицарства навчався.

8

А як зріс він, носив  
Під Стамбул і Козлів

Дніпр чайки його утлі й ватагу;  
Дав і славу йому  
В Подніпров'ї всьому,  
І багатство, і честь, і повагу.

9

Йшла *пайда'* козаку —  
Скоро став на знаку  
За лицарство своє він громаді;  
Незабаром за тим  
Козаки кошовим  
Його вибрали чесно на раді.

10

Задля його ж була,  
Як він мислив, мала  
Ота честь товариська і шана;  
Спокусив його гріх,  
Він ізрадив своїх,  
Передавсь у Стамбул до султана.

11

Там він хрест потоптав,  
Свій закон поламав,  
Недовіркою зробивсь, ренегатом,  
І за скверну хулу  
Заробив він хвалу,  
Став султанові нібито братом.

---

*Пайда* - щастя, талан



## 12

Як згадав всю свою  
 Шану Дніпр гультяю,  
 Жаль і смуток укрили Славуту,  
 І шумить він, реве  
 І пороги ірве,  
 Чи свою не розіб'є там скруту.

## 13

Скоро свиснув бабак,  
 Стрепенувся байрак,  
 Шум зелений гілля розвіває;  
 Бо уже навісна  
 Зима сходе, весна  
 Первий квіт із землі витикає.

## 14

Жайворінка озвавсь,  
 Скрізь *тінець* розіславсь,  
 Немов килим, степо́м зелененьким.  
 І очима вже пас  
 Козачина не раз  
 Журавині ключі молоденький.

## 15

Проводжав їх, зітхав,  
 Ясну зброю ладнав  
 І коня годував він уволю.  
 Як приходила ж ніч,

—

*Тінець* - трав'яниста рослина

Все *манулось* напріч  
Погуляти по чистому полю.

16

І такий не один  
Повесні челядин  
Рвавсь, мов кінь застоялий з повіддя;  
Все збирався у путь,  
Тільки ждав, як спадуть,  
Степовії річки з половіддя.

17

Аж ось чутка пройшла,  
Що орда уже йшла  
З Перекопу на рідну Вкраїну;  
Тут уже козакам,  
Наче вільним пташкам,  
Не було суперечі й упину.

18

Мов рої ті гулки,  
Де і брались полки,  
Уставала за лавою лава...  
Короговки шумлять,  
Наче миру *ясять*:  
«Пробудилась козацькая слава!»

19

Ось минає страсна,  
Настигає чесна

---

*Манулось* - хотілось  
*Ясять* - віщують

Рокова великодня субота, —  
Завтра ж той роковий  
Йде великдень святий,  
А козацтву нагальна робота.

20

І не їсть, і не спить,  
Пильно варту держить  
Та у стінах пробої латає,  
Бо його, як вода,  
Хижа кримська орда  
Із Турчином кругом обіймає.

21

То ізрадник Гасан  
Свій розбив отам стан,  
Круг Кел'єберди — славного міста  
І вже з тиждень гуля,  
З церков бані валя,  
Та не виб'є ніяк товариства.

22

Він на завтра усім  
Заказав це своїм  
Дочуватися дзвона святого;  
Як ударе ж — іти,  
Смерть на стіни нести,  
Не шкодити й дитяти малого.

23

Мовчки ждуть козаки...  
Від лихої руки

Не минути цю ніч їм напасті;  
Сміло ждав з них усяк,  
І дукар, і харпак,  
Щоб за віру із честію пасти.

24

Ось загув уже дзвін,  
А за ним не один,  
Затредзвонили, радість віщують,  
І «Христос воскресé»  
Буйний вітер несе,  
А хижáки немов і не чують.

25

Що ж то сталось отам  
Лютим їх ворогам,  
Де їх по́хвалки злії навіки?  
Чом на стіни не йдуть,  
Наглу смерть не несуть,  
А збираються ніби навтіки?

26

У розкішнім шатрі  
На ільво́вім хутрі  
Недовірок лежить, мов конає;  
Скле́пив очі юнак,  
Розпластавсь, як мертвяк,  
Та силенно, силенно зітхає.

—

Дукар і харпак - багатій і бідняк

То він тільки почув,  
 Як тредзвін той загув  
 Радість певну хрещеного світла;  
 Спогадалось йому  
 Все те, вірив чому  
 Він колись-то у давнії літа.

Йому мріють церкви,  
 Лопотять корогви,  
 Празникову скрізь чує він мову,  
 І силенна тоска  
 Йому груди стиска...  
 Вже не вернеться те йому знову.

Ось він тихо підвівсь,  
 На схід сонця схиливсь  
 Та ридає то тяжко без гласу;  
 Понавкру́ти ж гуде  
 О́рда хижа та жде,  
 Коли дасть на грабіжку він ясу.

Він же гірко рида  
 Та поклони склада.  
 Напути́ його, Мати Пречиста!..  
 А там вийшов, гукнув  
 Та й назад повернув  
 Від Келе́берди — славного міста.



\* \* \*

Віє вітер, кличе зливу,  
Старий дуб хитає.  
Зажурився хлопець сивий,  
Що долі не має.

Стогне серце від зажури -  
Ні тата, ні мами  
У блукальника Манжури,  
В сироти Івана.

По кутках розсілись злидні,  
В очі заглядають,  
Не всякдень людоньки бідні  
Хлібець в хаті мають.

Розкажіть-но, добрі люди,  
Ви мусите знати,  
Як було, як далі буде,  
Чи добра нам ждати.

Я з холщової торбини  
Олівця дістану.  
Заспівайте, діду, пісню,  
Ту, що Січ співала.

Кожну пісню, кожну думу  
Зберу по зернятку,

Та й посію у свій зошит  
На спомин нащадкам.

Ой, яка гірка горілка,  
А доля ще гірша.  
Степ - мій тато і домівка,  
Діти мої - вірші.

Моя мати - Україна,  
Співа, плаче й мріє.  
Напишу їй про Трьомсина,  
Поему-надію.

Я був слабкий та голодний,  
А він буде сильний.  
Меч могутній, дар народний  
В руках у Трьомсина.

Він нічого не боїться,  
Він Змія здолає.  
Ще Вкраїна усміхнеться,  
Ще Січ погуляє...

Прочитайте цю поему,  
Як мене не стане.  
Та згадайте про бідаху,  
Манжуру Івана.

\* \* \*

Кинь, земляче, кинь, козаче,  
Про мову зажуру,  
Почитай казки добрячі  
Івана Манжури.

Закоханий в рідну мову  
Цей Син України  
В хуторах понаддніпрових  
Збирав ті перлини.

Заплітав їх у віночок,  
Билинка в билинку,  
Колосочок в колосочок,  
Перлинка в перлинку.

Прочитай “Трьомсина” знову  
Чи “Лиху Годину”,  
То й почувеш, яку мову  
Мала Україна.

Мала – не запозичала  
Та й понині має,

Тільки ми не те вивчали  
І не там шукаєм.

А Манжура, бач, дотямив,  
Де теє шукати,  
Простував він стежечками  
Від хати до хати.

Ми не знаєм, як він правив  
Діла маєткові,  
Але певні, що на славу  
Послужив він мові.

Як читав я, недоріка,  
Ті слова нетлінні,  
Наче татечко чукикав  
Мене на коліні.

Наче матінка співала  
Пісню колискову,  
Наче скринька відкривалась  
В прадідівську мову.

Передвічна та співуча  
Од роду й до роду

Наша мова милозвучна –  
Надбання народу.

І доладна, і дотепна,  
Лагідна й колюча,  
То здіймає вас до неба,  
То кида до кручі.

Не викинеш, не вилучиш  
З неї анічого,  
А як дуже вже захочеш,  
Попроси у Бога.

Бо на те вже Його воля  
І слово могутнє...  
Наша мова – наша доля,  
Дорога в майбутнє.

Поміркуйте, почитайте,  
Й будьте здорові!  
Вчіться самі й навчаєте  
Діток рідній мові.





Дубина правічна зелена  
усі братки виднокола  
                    кольоровиду  
очі лілей у небі

зоряні садівники виглядають  
чекають  
соловейкову пісню вістину  
край села де оселя рідна біліє  
понад берегами віків  
і путь в вишину

переймаю хвилю ранкову  
вітру з Зорі  
із Петриківки  
од Мамає й Калниша

мову мовчання й чекання  
на Чумацькім шляху  
у Вселенній  
мову цвітіння вишні  
матері мову  
і батьків завіт  
де село як пташине гніздо  
і вічність крилата

стережу об'явлення  
зустрічі слова і світла  
і соловейка  
крайнеба України  
світайлом любови молитви



Мирослав Добрянський.  
“Іван Манжура в Рубанівському  
читає казки дітям”. 2009. Полотно, олія.

# Молитва за Україну

Яке чарівне небо,  
яка прекрасна земля, які добрі люди!

Господи!

Україна - це Твій Подарунок  
усьому світу!

Хай же, Господи Боже наш,  
всі, хто тут живе  
і кого Ти ще приведеш сюди жити,  
будуть вдячними Тобі

і живуть як рідня,  
як брати і сестри, як Твої діти,  
як Твій народ!

Хай добре живуть вони  
на цій землі

і хай люблять -

і один одного, і оце небо,  
оцю землю,

ці квіти, цей хліб,

цю мову і пісню -

цей чудовий Подарунок Твій  
всім нам, українцям!

Господи Боже наш!

Це все Твоє! Це Любов Твоя!

Це Радість наша!

Слава Тобі навіки вічні!

Амінь

Підготували:  
священик Володимир Дерев'янка,  
священик Павло Тепін,  
Ігор Чечель, Григорій Бондаренко,  
Володимир Філіпов

Обкладинка - Володимир Єрмаков  
фото - Володимир і Олексій Єрмакови,  
Людмила Клименко



## Дарунок

Священик Василь Пишний  
Храм Покрови, с.Рубанівське,  
Васильківський р-н, Дніпровська обл.,  
т. +380675238992,  
т. +380502341503  
naviky@ukr.net www.naviky.dp.ua  
а/с 1847, м. Дніпро, 49027, Україна

Надруковано в типографії "Літограф"



Кочі козаки плачуть

